

SCHRIKBEELDEN

2015 | 3 IVMV online magazine

SCHRIKBEELDEN

INHOUDSOPGAVE

INTRO

1. Sigrid Burg, Heidi de Mare en Inge van der Vlies – SCHRIKBEELDEN. Schrik op schrik, hoe blijft een mens gezond?

COLUMNS

2. Mijke Bleecke, 'Schaamrood....?! VW – slimme marketing of publiek weten?'
3. Gabriël van den Brink, 'Kinderlijk moralisme. Rumor rond Zwarte Piet.'
4. Gabriël van den Brink, 'Ontplofte werelden. Hoe de realiteit door media onzichtbaar wordt.'
5. Gabriël van den Brink, 'Rembrandt in Geldermalsen? De verwording van burgerschap.'
6. Joost Pollmann, 'Schrikbeelden in strips: slecht, slechter, slechtst'.

BESPIEGELING

7. Sigrid Burg, 'Over mijn LIKE, bloggen in twee werelden'.
8. Wilbert Schreurs, 'Van Rome naar Parijs. Milieu als schrikbeeld vanaf de jaren 70 tot nu'.
9. Inge van der Vlies, 'Mens met merk. Monotonie als garantie voor professionaliteit'.

ESSAYS

10. Cécile R.L. Boot, Maarten C.A. van der Sanden, Martin Klein en Frans Meijman, 'The elaboration likelihood model revisited: a biological explanation and a somatic extension'.
11. Gawie Keyser, 'Het theater van shock-and-awe. Het westerse kijkkader en de subversieve werking van IS-geweldsbeelden'.
12. Heidi de Mare, 'Mulvey's one-dimensional system. A last look at "Visual Pleasure"', [English translation of '[Mulvey's eendimensionale systeem](#). Bij dezen dan voor het laatste "Visual Pleasure"', in: *Versus*, no. 2 [1986]: 35-54], translation by Gawie Keyser.
13. Heidi de Mare, Frans Meijman en Suzanne Nieuwenhuis, 'Schrikbeeld: Nee, of toch JA? Orgaantransplantatie in de fictie doorleefd'.
14. Connie Veugen, 'Our abiding fear of the new. Computer games and controversy'.

REVIEWS

15. Leo van Bergen, 'Medische Monsterrakels. Te mooi om waar te zijn', boekbespreking van Cristin O'Keefe Aptowicz, *Dokter Mütter's medische mirakels. De opkomst van de moderne geneeskunde*, plastische chirurgie.
16. Heidi de Mare, 'Laura Mulvey's Legacy – Scary Movie-Scholars?!', bespreking van Laura Mulvey c.s. (eds.), *Feminisms. Diversity, Difference, and Multiplicity in Contemporary Film Cultures*. [AUP 2015].
17. Heidi de Mare, 'Schrikbarend? Over gemak en ongemak van Kunst als bron in Religie en Criminologie', dubbelbespreking van *Apocalyps in kunst* [2014] en themanummer 'De kunst van het verbeelden' van het *Tijdschrift over Cultuur & Criminaliteit* [2014].

BEELDBIJDRAGEN

18. Tonie van Marle, 'Van schoonheid naar schok en visa vers. De totstandkoming van het kunstproject WAR/RAW'.
19. Dik Nicolai, 'Is, was, komt'.
20. Geertrui van den Brink: 'Wat gebeurt daar?'.

BEELDFORMATIE

21. SCHRIKBEELDEN

Op de omslag van het themanummer een fragment van het stilleven 'Is, was, komt' [2016] van fotograaf Dik Nicolai (c), speciaal voor dit themanummer over SCHRIKBEELDEN gemaakt (bijdrage 19).

MENS MET MERK

Monotonie als garantie voor professionaliteit

Inge van der Vlies

Iedereen mag ponyrijles geven en iedereen mag zich loodgieter noemen. Puppy-training is ook een volledig ongereguleerde markt. Zo weet je niet wat je krijgt! Regels en toezicht zijn nodig. Cursussen gaan de standardeisen voor de kwaliteit overdragen. Het beste wordt na veel inspanning gewoon: beroepen worden gestandaardiseerd. Je bent pas een professional als je je mag laten afbeelden met de attributen van je vak. Dat leidt als vanzelf tot monotonie van gegarandeerde kwaliteit: mensen met een merk.

Professionele menstypes met activiteitsaanduiding communiceren waarmee de klant heeft te maken. Voor veel beroepen staan de symbolen al vast. Soms heeft de wetgever een sturende hand gehad, soms is er sprake van zelfregulering. De beelden van de beroepen veranderen met de ontwikkelingen. Van Salomon op de Troon naar de Hamer, van Professor Tulp naar Esculaap.

Prestatie van de wetgever

Best practises voor beroepsuitoefening, zoals de eisen voor een goede dokter, ontstaan geleidelijk en worden vanaf een bepaald moment doorslaggevend voor de bepaling van professionaliteit. Erkenning van kwaliteit is uiteindelijk te vinden in een systeem van vergunningen, certificaten, titels, diploma's en niet te vergeten de *likes* of de andere uitingen op de sociale media. De lokale erkenning van die ene fantastische vakman of geniale wijze vrouw op basis van geschoolde persoonlijke eigenschappen wordt vervangen door een systeem van erkenning en toezicht.

Wetten vormen een codificatie van '*best practises*' en leiden tot optimalisering van professionele of semi-professionele handelingen. Een stroom van regels scheidt het kaf van het koren. Het regelgevende vermogen van de westerse samenleving reageert op de wereldwijde behoefte aan betrouwbaarheid en duidelijkheid in de onderlinge dienstverlening.

Wetgevers moeten wereldwijd proberen elkaars regelingen voor *best practises* over te nemen en zo de unificatie versterken en de controle faciliteren. Toezicht hoort erbij. Toezicht op mondiaal niveau is verre van eenvoudig te organiseren. Controle door een gemeenschap waar iedereen de dienstverleners kent, wordt vervangen door controle georgani-seerd door gemeenschappen waarin iedereen de eisen kent.

Uniforme eisen verbeeld

De eisen voor professionele kwaliteit werken het beste als ze herkenbaar zijn. Iedereen moet weten wat je waar van wie kan verwachten. Een beeld werkt daarvoor verreweg het beste: in een oogopslag zie je een wereld.

Het icoon van dokter staat voor de belofte van een professionele dienstverlener, wiens prestaties over de hele wereld vergelijkbaar zijn. Centraal staat niet meer de persoon, maar het beeld van de beroepskenmerken. Iemand met een witte jas en een stethoscoop doet wat je van een dokter mag verwachten. Een esculaap, al dan niet met een poppetje, lijkt het keurmerk voor gekwalificeerde medische dienstverlening te worden. Zonder discriminatie op iedereen van toepassing.

Professionaliteit van rechters als voorloper en voorbeeld

Het concept van gedetailleerde en volledige beschrijving van gewenste en verplichte handelingen voor een beroepsgroep is niet nieuw. Verre van dat. De beroepseisen voor de rechters uit de 19^e eeuw kunnen als voorbeeld dienen. De wet schrijft voor wat ze moeten beslissen, volgens welke methode. De wet bepaalt hoe ze eruit zien. De toga voldoet aan wettelijke eisen. De wet stelt eisen aan de gebouwen waarin rechters zijn te vinden en hun plaats in de rechtszaal. Hier was sprake van een vroeg moment van standaardisering, een van de eerste beroepsgroepen waarvan werd erkend dat het noodzakelijk was dat zij voor iedereen toegankelijk en herkenbaar waren en permanent producten van een betrouwbare kwaliteit zouden leveren. De wet schrijft ook de verplichting voor om een product te leveren. De wet stelt dat de rechter geen recht mag weigeren (art. 26 Wetboek van Rechtsvordering).

Rechtspreken heeft door de uniforme wettelijke verplichtingen een iconische waarde gekregen. Witte man/vrouw met toga en bef biedt het keurmerk voor de kwaliteit van rechtspraak. Ook dat kan neutraler. Rechtspraak kan ook worden gesymboliseerd door een icoon met een hamer. Die geeft aan dat de strijd daar en dan is beslecht. Bij de hamer krijg je recht.

Alle beroepen en producten

Voor steeds meer dienstverleners worden *beste practises* wettelijk geregeld en worden de eisen voor de beroepsgroep geharmoniseerd. Certificering door diploma's en ervaring zal standaard worden, eventueel door een wetgever gecodificeerd. Ook zal worden gezorgd voor productkwaliteit. De professionals moeten met goede instrumenten werken, maar ook thuis moet de koelkast het altijd doen. Uniformering op het best mogelijke niveau op een wereldwijde schaal.

Uitsluiting

Standaardisering leidt tot uitsluiting van een andere wijze van beroepsbeoefening. Naast de officiële beroepsbeoefenaren zijn er beunhazen en alternatieve vakmensen. Zij voorzien in methoden van conflictbeslechting voor mensen die niet naar de rechter kunnen of willen gaan. Deze alternatieve groepen gaan ook weer: standaardiseren en protocolleren. Zo worden de alternatieven gevestigd en herkenbaar. Van uitsluiting komt aansluiting en zo verder.

Wederzijdse professionalisering

Professionalisering bij de dienstverlening en kwaliteitsgarantie van producten vergt ook professionaliteit bij de burgers. De professionaliteit van de rechter dwingt bij voorbeeld professionaliteit van de rechtzoekende af. De rechter vraagt – om zelf professioneel te kunnen optreden – professionaliteit van degenen die hem om een beslissing vragen. Je kunt niet zo maar tussen 9 en 5 naar de rechter lopen, je moet via gestandaardiseerde methoden aangeven waarover je hem zou willen spreken. Vervolgens moet je afwachten. En wachten. Het proces gaat zich in een bepaald gebouw afspelen volgens een vast scenario. Daarover zijn geen onderhandelingen mogelijk. Wijd en zijd is deze benadering van beroepsgarantie gevolgd. Je moet daaraan kunnen meedoen om recht te krijgen.

Gebruiksaanwijzingen

Instructies zijn van fundamenteel belang voor een goed gebruik. Bij internationale knooppunten voor vervoer vervullen iconen een onmisbare rol voor het gebruik van de voorzieningen. In de commerciële wereld wordt hard aan de instructie plaatjes gewerkt, zoals bij Ikea, beloond met de Paul Mijksenaar-designprijs van 2015. Kom je er nog niet uit dan zijn er altijd de filmpjes op YouTube. Gebruiksaanwijzingen worden gestandaardiseerd. De wetgever geeft gebruiksaanwijzingen voor zijn wetten, via folders.

Kennis over de gebruiksaanwijzingen wordt onmisbaar. Gebruiksaanwijzingen voor het recht worden het publiek op grote schaal aangereikt. Gerechtsgebouwen en zittingszalen zijn begrijpelijk en toegankelijk gemaakt door de media met afbeeldingen ervan in fictie, documentaire en nieuws. Series kijken heeft dus maatschappelijke betekenis voor het gebruik van de instituties.

De gebruiksaanwijzingen die zo worden verstrekt leiden tot professioneel gebruik, wellicht ook intensief gebruik, van de geboden voorzieningen. Andere gebieden van het leven volgen. Het ziekenhuisgedrag wordt al redelijk intensief voorgespeeld. Series met hoofdrollen voor psychiaters volgen langzamerhand. De inrichting van je huis wordt vaak voorgedaan, op woonboulevards herhaald en thuis in de praktijk gebracht. Er is zeker te klagen over een tekort aan klachtprogramma's. Gebruiksaanwijzingen worden dus op alle mogelijke manieren verstrekt.

Standaardisering kruist standaardisering

De ene gestandaardiseerde wereld gaat bovendien de andere gestandaardiseerde wereld ontmoeten: binnen de gerechtsgebouwen komen dezelfde succesvolle kranen, dezelfde gestandaardiseerde computers. Een ontmoeting van iconen.

Transparante rolverdeling

Professionalisering lijkt tot standaardisering te leiden. Samen brengen zij bijna onvermijdelijk intensieve protocollering en bureaucrativering met zich mee. Betrokkenen krijgen instructies voor hun gedrag. En gaan daar op rekenen. Het verzet tegen het invullen van formulieren was enkele decennia geleden nog heel groot. Als een aanvraag aan de hand van een formulier leidde tot een afwijzing omdat alleen acht werd geslagen op de gegevens op het formulier, leidde tot verbijstering. Het ging toch om de werkelijkheid en niet om het formulier? Aanvragers van subsidie accepteren het nu doorgaans gelaten dat ze een subsidie niet krijgen vanwege het vergeten van een naam of ondertekening op het formulier, een herstelbare fout in een bijgevoegde begroting. Deze verdeling van de verantwoordelijkheden is geaccepteerd. De formulieren dicteren de houdingen van partijen. Via de formulieren treden de gebruikers de wereld van de professie binnen en gaan daarin een gestandaardiseerd onderdeel van uitmaken. Iedereen weet dat beoordelen objectieve criteria vergt en gedraagt zich daarnaar vanwege de transparantie. Toesnijden op individuele karakters vergt het maken van een uitzondering en het maken van uitzonderingen is alleen maar geoorloofd als het de transparantie niet stoort. Alles moet met pictogrammen en beelden zijn weer te geven.

Eenheid

Het creëren van rechtseenheid was in de 19^e eeuw een van de belangrijke motieven voor het instellen en functioneren van de rechterlijke macht. Dat doel lijkt op nationaal niveau voldoende te zijn bereikt. Alle rechters doen hetzelfde op een hoog niveau, al met wereldwijde effecten. De formalisering leidt tot uitsluiting van bepaalde conflicten. Het format van de formalisering blijkt zijn grenzen te kennen. Voor de uitgesloten conflicten wordt weer een ander systeem gevonden. Buiten het format verloopt het proces weer op dezelfde wijze: er komt standaardisering en uitsluiting. De wetgever codificeert weer *'best practises'*. Door codificatie worden keuzes gemaakt en wordt eenheid bevorderd. Visualisering wordt beperkter, er zijn nog maar weinig beelden van een rechter mogelijk en de beelden kunnen scherper worden en vaster omljnd ingevuld. Het proces is te zien voor alle beroepen en voor veel, zeker ingewikkelde producten.

Dat leidt tot monotonie: huisarts is een model. Iedereen heeft de goede handelingen geleerd en alleen de goede handelingen zijn verzekerd. Gisteren was deze uitspraak minder waar dan vandaag en morgen is ze al weer meer waar dan vandaag.

Beroepsbeoefenaars worden virtuele professionele Vinex-mensen met Vinex-klanten. De iconen helpen niet alleen de garanties te communiceren en de wereld toegankelijker te maken, zij laten ook het schrikbeeld zien. Elke rechter is overal hetzelfde, elke arts is overal hetzelfde. Mens met merk leidt tot Monotonie al om.